

УДК 811.112.2'373.7'255

ЕПТОНИМИ О. ВАЙЛДА В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ: ЕКОЛІНГВІСТИЧНИЙ ПІДХІД

Н.А. Оніщенко, канд. філол. наук (Харків)

Статтю присвячено вивченню явища ептонімічності в межах еколінгвістичного підходу. Еколінгвістика зумовлює погляд на мову як у єдності її внутрішньої структури та природного, соціального, психологічного та регіонального оточення. Ептоніми як первинно вільні цитати, що в процесі розвитку набули стійкості, чие авторство усвідомлюється мовцями і які підлягають дериваційним процесам, є результатом когнітивних та соціокультурних чинників адаптації нових знакових явищ до існуючого мовного середовища. У межах транслінгвального напрямку еколінгвістики вивчаються процеси адаптації явищ однієї мови у сфері функціонування іншої, тож цитовані ептоніми англійської мови (зокрема авторства Оскара Вайлда), є одним із прикладів транслінгвальної адаптації, описуваної в термінах еколінгвістики. Завданням роботи є визначення концептуальних та трансляторних чинників, які дозволяють іншомовним цитатам адаптуватися в німецькомовному середовищі та укорінитися в ептонімічній концептосфері німецької мови.

У процесі дослідження було встановлено конфігурацію концептів, які вербалізуються епонімами О. Вайлда в німецькій мові, було здійснено інвентаризацію перекладацьких прийомів для встановлення шляхів набуття іншомовними цитатами адаптованої ептонімічної форми в німецькій мові.

У центрі концептосфери ептонімів О. Вайлда в німецькій мові знаходиться мегаконцепт ЛЮДИНА, якому підпорядковано ієрархічно нижчі концепти БЮФІЗІОЛОГІЯ, ПСИХІКА, СОЦІАЛЬНИЙ СТАН та ПОВЕДІНКА. Більшість ептонімів апелюють до концептів ЖІНКА–ЧОЛОВІК, МИСЛЕННЯ, МОРАЛЬНІ ЯКОСТІ, МИСТЕЦТВО, СУСПІЛЬСТВО.

Серед трансляторних чинників адаптації ептонімів О. Вайлда слід відзначити фонетично-імітаційні (алітерація, паронімія), морфолого-категорійні (номіналізація), лексико-семантичні (метафоричність, звуження значення, синонімія) та сентенційні (експансія, редукція) трансформації.

Ключові слова: вербалізація, еколінгвістика, ептонім, концепт, транслінгвальний аспект, трансляторна адаптація, трансформація, цитата.

Оніщенко Н.А. Эптонимы О. Уайльда в немецком языке: эколингвистический подход. Статья посвящена изучению явления эптонимичности в рамках эколингвистического подхода. Эколингвистика обуславливает взгляд на язык как единство его внутренней структуры и природного, социального, психологического и регионального окружения. Эптонимы как изначально свободные цитаты, которые в процессе развития приобрели устойчивость, чье авторство осознается говорящими и которые подвержены деривационным процессам, являются результатом когнитивных и социокультурных факторов адаптации новых знаковых явлений к существующей языковой среде. В рамках транслингвального направления эколингвистики изучаются процессы адаптации явлений одного языка в сфере функционирования другого, поэтому цитируемые эптонимы английского языка (в частности авторства Оскара Уайльда), являются одним из примеров транслингвальной адаптации, описываемой в терминах эколингвистики. Задачей работы является определение концептуальных и трансляторных факторов, которые позволяют иноязычным цитатам адаптироваться в немецкоязычной среде и укорениться в эптонимичной концептосфере немецкого языка.

В ходе исследования была установлена конфигурация концептов, вербализуемых эптонимами О. Уайльда в немецком языке, была осуществлена инвентаризация переводческих приемов для установления путей приобретения иноязычными цитатами адаптированной эптонимической формы в немецком языке. В центре концептосферы эптонимов О. Уайльда в немецком языке находится мегаконцепт ЧЕЛОВЕК, которому подчинены иерархически более низкие концепты БИОФИЗИОЛОГИЯ, ПСИХИКА, СОЦИАЛЬНОЕ ПОЛОЖЕНИЕ и ПОВЕДЕНИЕ. Большинство эптонимов апеллируют к концептам ЖЕНЩИНА-МУЖЧИНА, МЫШЛЕНИЕ, МОРАЛЬНЫЕ КАЧЕСТВА, ИСКУССТВО, ОБЩЕСТВО.

Среди трансляторных факторов адаптации эпонимов О. Уайльда следует отметить фонетически-имитационные (аллитерация, паронимия), морфолого-категорийные (номинализация), лексико-семантические (метафоричность, сужение значения, синонимия) и синтаксические (экспансия, редукция) трансформации.

Ключевые слова: вербализация, концепт, транслингвальный аспект, трансляторная адаптация, трансформация, цитата, эколингвистика, эпоним.

Onishchenko N.A. Eponyms by O. Wilde in the German Language: Ecolinguistic Approach. This article focuses on the phenomenon of eponymization within the framework of the ecolinguistic approach. Ecolinguistics provides for the consideration of the language as a unity of its internal structure and natural, social, psychological and regional environment. Eponyms result from the influence of cognitive, social and cultural factors of adapting new semiotic phenomena to the existing linguistic environment and are defined as initially freely functioning quotations which acquired the status of fixed units overtime, presuppose awareness of the authorship by the communicants and are subject to derivative processes. The translingual strain of ecolinguistics studies the processes of adapting phenomena from one language to the functional environment of another, thus, the English eponyms under consideration (namely, those authored by Oscar Wilde) are a case of translingual adaptation described in terms of ecolinguistics. The paper aims at determining conceptual and translational factors which allow for the foreign quotation adaptation in the German-language environment and its entrenchment in the German eponymic sphere of concepts.

The study brings to light the configuration of concepts verbalized in eponyms by O. Wilde in the German language; it also covers the translation methods for revealing the way foreign quotations acquire an adapted eponymic form in the German language. At the core of the eponymic sphere of concepts of O. Wilde in the German language is the megaconcept PERSON dominating the hierarchy of subordinate concepts such as BIOPHYSIOLOGY, PSYCHICS, SOCIAL STANDING and BEHAVIOR. Most eponyms activate the concepts WOMAN-MAN, COGNITION, MORAL QUALITIES, ART, SOCIETY.

The translational factors for adapting eponyms by O. Wilde include the following: phonetic and imitative (alliteration, paronymy), morphological and categorial (nominalization), lexical and semantic (metaphorization, specialization of meaning, synonymy), sentential (expansion, reduction) transformations.

Key words: concept, ecolinguistics, eponym, quotation, transformation, translational adaptation, translingual aspect, verbalization.

1. Вступ.

Епоніміка в ракурсі еколінгвістики

Екзистенціальні характеристики природної мови є багаторічною темою наукових розвідок. Мова є надбанням людства і продуктом розвитку суспільства, який водночас демонструє синергетичні, біоморфні ознаки мовних систем: «Жива мова – це частина екосистеми, вона потрібна для творчого діалогу людини і природи» [2, с. 97]. Такий погляд на мову привів до виникнення нової парадигми еколінгвістики. Започаткована у 1970-і роки Е.І. Хаугеном, вона виходить з положення, що мови можуть бути зіставленими з тваринами та рослинами, оскільки вони можуть мати або рівний статус, або конкурувати одна з одною. Вони мають ознаки живої природи – живуть, вмирають, змінюються у взаємодії з оточенням та іншими видами власного порядку [13]. Завданням піонерів напрямку було створення такої екологічної моделі мови,

яка була б у змозі описати психологічне і соціальне оточення мови, а також вплив оточення на саму мову [10, с. 27]. Вивчення мовних та мовленнєвих явищ через призму екологічної парадигми є наразі актуальним, оскільки не суперечить постулатам антропоцентризму, а розширює можливості останнього.

Термін «еколінгвістика» запропоновано А. Філлом як узагальнюючий для всіх досліджень, що об'єднують екологію та лінгвістику [12], з конкретизацією окремих її галузей в залежності від векторів дослідження: екологія мов (досліджує взаємодію між мовами для збереження мовної варіативності), екологічна лінгвістика (використовує методи екології для вивчення мови); лінгвістична екологія (вивчає взаємодію мови та екологічних проблем). У роботі С. Стеффенсен / А. Філл [16] визначаються також еколінгвістичні аспекти в залежності від типу оточення мови:

– символне (співіснування мов, або «символьних систем», в межах певного ареалу);

– природне (відношення мови до біологічного та екосистемного оточення – топографії, клімату, флори, фауни тощо). Наприклад, автори пов'язують формування граматичної категорії необчислюваних іменників з уявленням людства про невичерпаність певних ресурсів (вода, повітря, світло, тощо);

– соціокультурне (відношення мови до соціальних і культурних чинників, які формують умови функціонування мовців та їхніх спільнот). У межах цього підходу мова вбачається ланкою між природою та культурою;

– когнітивне (активація мови динамікою стосунків між біологічними організмами та їх оточенням з фокусом на когнітивних спроможностях, які уможливають гнучку, адаптивну поведінку).

Ми дотримуємося визначення еколінгвістики, що витікає з цих аспектів: наука про процеси та дії, завдяки яким людські істоти (індивіди, групи, популяції та види) використовують своє довкілля задля створення розлогої свідомої екології, що підтримує траєкторії існування; а також наука про біологічні, соціальні та екологічні межі таких дій [там само, 2013].

Результатом когнітивних, соціокультурних чинників адаптації нових знакових явищ до існуючого мовного середовища є, зокрема, виникнення об'єкта цього дослідження – ептонімів, під якими розуміють первинно вільні цитати, що набули стійкості, «засіб готового вираження думки», чие авторство усвідомлюється мовцями і які «здатні до дериваційних процесів» [3, с. 140–141]. Для того щоб цитата перетворилася на ептонім, вона має відповідати критеріям, визначеним для кодифікації словниками і збірками: цитата має бути загальновідомою і мати актуальність за змістом; має бути широко вживаною протягом хоча б короткого часу; має виходити до літературного джерела або історичної особистості – хоча б вірогідно [11, с. 12–13]. Відповідність таким критеріям можлива лише за умови повного пристосування фрагментів ідіодискурсу до вимог системи мови, механізми якого (предмет цього дослідження) здатне пояснити застосування еколінгвістичного підходу, що використовується для одиниць такого типу вперше. Та-

кий підхід відповідає теоретико-методологічним засадам Харківської лінгвістичної школи, яка пояснює когнітивну природу мовних явищ (значення, картину світу народу та індивіда), їх дискурсивне конструювання, виходячи водночас з антропоцентричних та лінгвоекоекологічних принципів [4, с. 9–11]. Метою цієї праці є встановити транслінгвальний статус іншомовних ептонімів у німецькій мові (на матеріалі ептонімів британського письменника Оскара Вайлда), завданнями – визначити концептуальні та трансляторні чинники, які дозволяють іншомовним цитатам з одного боку адаптуватися в німецькомовному середовищі, з іншого – укорінитися в ептонімічній концептосфері німецької мови.

2. Ептоніми О. Вайлда в німецькій мові: транслінгвальний аспект

У залежності від перспективи погляду на мовні явища, в межах еколінгвістики традиційно виділяються три аспекти [1, 2003]:

- 1) інтралінгвальний, пов'язаний з культурою мови, стилістикою, риторикою, включає дослідження порушень правильності, ясності, логічності, виразності та інших комунікативних якостей мови.
- 2) інтерлінгвальний, багатомовність як середовище існування окремої етнічної мови і проблеми зникнення мов та зменшення лінгвістичної різноманітності на Землі.
- 3) транслінгвальний, пов'язаний з використанням одиниць, засобів, реалій однієї мови, культури в контексті іншої мови, що належить до іншої культури в художній літературі, фольклорі, публіцистиці. Це – цитування іноземних мікротекстів, практика перекладу.

Значна кількість ептонімів у німецькій мові має іншомовне походження (що пояснюється чинником авторства), і це говорить про необхідність поєднання при аналізі чиннику авторства в особистісному та культурологічному вимірі, чиннику перекладу/перекладача та суто мовних чинників, що власне уможливорює транслінгвальний підхід в еколінгвістиці.

Проблема екології перекладу – вплив індивідуальних та соціальних чинників на текст перекладу, якість перекладу [8, с. 247–248]. Вона базується на антропоцентричності моделі перекладацького

простору, що спричиняє появу унікального для кожної культури та кожної мови тексту [6, с. 39]. Кінцевий результат перекладу (у випадку з ептонімами – текст мови-приймача оригінальної цитати) пов'язаний з семантичним наповненням тексту, культурою мовлення, стилістикою, риторикою та іншими комунікативними засобами мови [9, с. 97], а також впливом екстралінгвільних чинників, що супроводжують текст оригіналу, на мовну особистість перекладача. З огляду на це, для верифікації гіпотези дослідження (наявність концептуальних та трансляторних чинників ептонімізації) слугувало застосування таких методів: інтерпретаційний аналіз тексту для встановлення конфігурації концептів, які вербалізуються епонімами О. Вайлда в німецькій мові; аналіз перекладацьких прийомів для встановлення шляхів набуття іншомовними цитатами адаптованої ептонімічної форми в німецькій мові.

2.1. Рецепція текстів О. Вайлда німецькомовною культурною спільнотою та концептуальні засади їх ептонімізації

Оскар Вайлд є одним із найбільш перекладених і адаптованих до сцени в Європі митців. Тільки В. Шекспір, А. Конан Дойл, Р.Л. Стівенсон та Ч. Діккенс перекладалися і цитувалися більше іншими європейськими мовами [17, с. xxii]. За кількістю цитованих мікротекстів (ептонімів), Вайлд поступається лише Шекспіру [14, 2006].

Переклади творів О. Вайлда німецькою мовою здійснено, зокрема, в Австрії («Занепад мистецтва брехні» 1894, перший переклад «Саломеї» 1900), Німеччині («Кентервільський привид» 1897, «Злочин лорда Артура Севіла», «Портрет пана У.Г.» 1900). За мотивами п'єси «Саломея» німецьким композитором ті лібретистом Ріхардом Штраусом створено однойменну музичну драму, яка досі ставиться в Німеччині.

Рецепція творів О. Вайлда в Німеччині є цікавим культурним явищем, перетворилася в мистецький рух, до якого приєдналися А. Жид, М. Райнгард, А. Зандрок, Г. Кернер, Г. Грюндгенс, і в якому О. Вайлд оголошувався рупором то пролетаріату, то націонал-соціалізму, то «внутрішньої еміграції» [15, с. vi]. Особистість О. Вайлда набула статусу прецедентної, а його цитати – ептонімічних.

Однією з причин специфічності процесів ептонімізації вайлдівських цитат німецькою мовою є те,

що німецька рецепція Вайлда мала інший характер у порівнянні з британською. Так, сатиричні «комедії суспільства» (напр. «Як важливо бути серйозним») майже не знайшли відгуку в Німеччині, де Вайлд сприймався насамперед як автор «Саломея» [там само, с. 21]. Тож джерелами популярних у німецькомовній лінгвокультурі є лише окремі твори письменника, що, однак, не впливає на основні властивості кінцевого продукту процесу ептонімізації. Так, однією з ознак епоніму є «розмите» авторство – помилкове приписування популярної цитати іншій особистості. У випадку з Вайлдом таким «конкурентним» автором почасти виступає відомий німецький кутюр'є Карл Лагерфельд [18].

Іншим чинником для вибору ептонімізованих цитат є їхня відповідність конфігурації концептосфери німецькомовної афористики, якій властива об'єктивація певного набору ключових концептів. В ептонімах за авторством О. Вайлда, кількістю 322, зафіксованих німецькомовними лексикографічними джерелами «цитат та афоризмів» (зокрема електронними: «250.000 Zitate, Sprüche, Aphorismen und “Geflügelte Worte”», «Über 12.000 Zitate und Sprüche für jede Gelegenheit», «Zitate online», «Zitate, Sprüche, Aphorismen», «Zitate und Sprüche»), усього виокремлено 57 ключових концептів, що становлять смисловий стрижень ептонімів. Центром цієї системи є мегаконцепт ЛЮДИНА, якому підпорядковано ієрархічно нижчі концепти БІОФІЗІОЛОГІЯ, ПСИХІКА, СОЦІАЛЬНИЙ СТАН та ПОВЕДІНКА. За показником кількості ептонімів з іменем ключового концепту (інших вербалізаторів концепту), до п'яти концептів апелюють більше половини зафіксованих ептонімів. Це такі концепти як ЖІНКА–ЧОЛОВІК, МИСЛЕННЯ, МОРАЛЬНІ ЯКОСТІ, МИСТЕЦТВО, СУСПІЛЬСТВО. Такі індивідуальні концептуальні домінанти повністю корелюють із сукупною концептосферою німецькомовної ептоніміки [7, с. 200], що можна вважати однією з причин ептонімізації вільних цитат О. Вайлда.

2.2. Перекладацькі трансформації як основа транслінгвільної адаптації ептонімів О. Вайлда

Окрім генетичного та концептуального чинників ептонімізації цитат О. Вайлда слід згадати також мовний. Стійку німецькомовну форму цитат пись-

менника забезпечено насамперед перекладачами його творів німецькою. Німецький журналіст та перекладач Макс Майєрфельд став першим, хто доніс до німецькомовного читача думки британського митця на початку 20 століття. Його послідовниками були Гедвіг Лахманн, Густав Ландауер, Пауль Баудіш, Гаральд Фішер, Ганс Вольф, Бернд Айлерт (який назвав тексти О. Вайлда «словесними операми»). Зафіксована лексикографічними джерелами німецькомовна форма ептонімів О. Вайлда залежить від ужитих цими перекладачами трансформацій. Виділення різноманітних типів перекладацьких трансформацій є досить умовним, так як трансформації рідко зустрічаються в чистому вигляді і є, як правило, комплексними перетвореннями і відповідають рівням мови – фонетичному, морфологічному, лексичному, синтаксичному:

1. Фонетично-імітаційні трансформації – відповідності на рівні фонем, які використовуються при відтворенні реалій та інших запозичень, проявляються в звукоімітації та звуко символізмі.

2. Морфолого-категорійні трансформації стосуються змін при відтворенні як словотвірних афіксів, так і інших морфологічних категорій.

3. Лексико-семантичні трансформації допомагають вибрати оптимальний варіант за допомогою аналізу відповідного семантичного поля.

4. Сентенційні трансформації, які полягають у зміні синтаксичної структури висловлення для відповідності нормі мови перекладу [5].

Фонетичні трансформації найменш типові для перекладів ептонімів О. Вайлда німецькою мовою. Існують приклади втрати при перекладі мовної гри, що базується на фонетичній схожості слів (приклад 1):

(1) *Mäßigung ist eine verhängnisvolle Sache.*

Nichts ist so erfolgreich wie der Exzess. – Eine Frau ohne Bedeutung, 3. Akt / Lord Illingworth

Англ. оригінал: *Moderation is a fatal thing [...].*

Nothing succeeds like excess.

(мовна гра між паронімами *success* та *excess*)

З іншого боку, можливе й збереження фонографічних засобів оригіналу, як-от алітерація (приклад 2):

(2) *Dafür gab es keine Sühne; aber wenn Vergebung unmöglich war, war doch Vergessen möglich.* – Das Bildnis des Dorian Gray, Kapitel 16

Англ. оригінал: *For that there was no atonement; but though forgiveness was impossible, forgetfulness was possible still.*

Визначальною рисою морфолого-категорійних трансформацій є досить типове для сучасної німецької мови явище номіналізації (приклади 3, 4):

(3) *Männer heiraten aus Überdruß, Frauen aus Neugier. Beide werden enttäuscht.* – Eine Frau ohne Bedeutung, 3. Akt / Lord Illingworth

Англ. оригінал: *Men marry because they are tired; women because they are curious. Both are disappointed.*

(4) *Das wirkliche Leben war Chaos, aber es lag eine schreckliche Logik in der Phantasie.* – Das Bildnis des Dorian Gray, Kapitel 18

Англ. оригінал: *Actual life was chaos, but there was something terribly logical in the imagination.*

Лексико-семантичні трансформації при адаптації висловів О. Вайлда німецькою мовою в переважній більшості випадків мають своїм наслідком послаблення прагматичного ефекту задля зниження категоричності висловлення. Зафіксовано метонімічний переклад (приклад 5), переклад ідеографічними (приклад 6), стилістичними (приклад 7) та контекстуальними синонімами (приклад 8), елімінація підсилювальних модальних часток, вжитих в оригіналі (приклади 9, 10):

(5) *Schicksalsschläge lassen sich ertragen – sie kommen von außen, sind zufällig. Aber durch eigene Schuld leiden – darin liegt der Schmerz des Lebens.* – Lady Windermere's Fächer, 1. Akt, Lord Windermere

Англ. оригінал: *Misfortunes one can endure – they come from outside, they are accidents. But to suffer for one's own faults – ah! – there is the sting of life.*

(6) *Verbrechen ist in England selten eine Folge von Schlechtigkeit. Fast immer ist es eine Folge von Hunger.* – Feder, Pinsel und Gift

Англ. оригінал: *Crime in England is rarely the result of sin. It is nearly always the result of starvation.*

(7) *Anfangs lieben Kinder ihre Eltern; wenn sie älter werden, halten sie Gericht über sie; manchmal verzeihen sie ihnen.* – Das Bildnis des Dorian Gray, Kapitel 5

Англ. оригінал: *Children begin by loving their parents; as they grow older they judge them; sometimes they forgive them.*

- (8) *Nichtstun ist die allerschwierigste Beschäftigung und zugleich diejenige, die am meisten Geist voraussetzt.* – Der Kritiker als Künstler, Szene 2 / Gilbert

Англ. оригінал: *To do nothing at all is the most difficult thing in the world, the most difficult and the most intellectual.*

- (9) *Das Wesen der Romantik ist die Ungewissheit.* – Ernst muß man sein, 1. Akt / Algernon

Англ. оригінал: *The very essence of romance is uncertainty.*

- (10) *Ein Gedanke, der nicht gefährlich ist, ist nicht wert, als Gedanke zu gelten.* – Der Kritiker als Künstler, Szene 2 / Gilbert

Англ. оригінал: *An idea that is not dangerous is unworthy of being called an idea at all.*

Значно менш типовим результатом перекладу є підсилення інтенсивності висловлення (приклад 11):

- (11) *Das Unerwartete zu erwarten, verrät einen durch und durch modernen Geist.* – Ein idealer Gatte, 3. Akt / Mrs. Cheveley

Англ. оригінал: *To expect the unexpected shows a thoroughly modern intellect.*

Якщо виходити з ієрархічного принципу аналізу лексики оригіналу та перекладу, то розширення значення виявилася значно менш типовою (майже 20% випадків, приклад 12), ніж звуження значення (понад 80% відсотків випадків, приклад 13):

- (12) *Die Götter sind seltsam, sie bestrafen uns für das, was gut und menschlich in uns ist, genau so wie für das, was schlecht und böse ist.* – De Profundis

Англ. оригінал: *The gods are strange, and punish us for what is good and humane in us as much as for what is evil and perverse.*

- (13) *Jeder kann für die Leiden eines Freundes Mitgefühl aufbringen. Es bedarf aber eines wirklich edlen Charakters, um sich über die Erfolge eines Freundes zu freuen.* – Der Sozialismus und die Seele des Menschen

Англ. оригінал: *Anybody can sympathise with the sufferings of a friend, but it requires a very fine nature [...] to sympathise with a friend's success.*

Сентенційні трансформації, до яких вдавалися перекладачі ептонімів О. Вайлда, зумовлені переважно особливостями німецького синтаксису у порівнянні з англійським і полягають у структурній експансії (приклад 14) та редукції (приклад 15):

- (14) *Man kann die Kunst auf zweierlei Weise hassen: Erstens, indem man sie hasst. Zweitens, indem man sie in den Grenzen der Vernunft liebt.* – Der Kritiker als Künstler, Szene 2 / Gilbert
- Англ. оригінал: *There are two ways of disliking art [...]. One is to dislike it. The other, to like it rationally.*

- (15) *Amerika hat uns niemals verziehen, dass Europa ein wenig früher entdeckt worden ist.* – The American Man, 1887

Англ. оригінал: *America has never quite forgiven Europe for having been discovered somewhat earlier in history than itself.*

Тема-рематичні інверсії є в основному результатом індивідуальної інференції перекладача (приклад 16):

- (16) *Zum Glück ist Denken nicht ansteckend, jedenfalls nicht in England.* – Der Verfall der Lüge / Vivian

Англ. оригінал: *Fortunately, in England at any rate, thought is not catching.*

3. Висновки та перспективи

Незважаючи на трансформації, яких зазнала роль автора в період постмодерну, чинник авторства залишається одним із найважливіших у формуванні ептонімів. Обов'язковість наявності вірного або хибного уявлення про автора в асоціативному полі ептоніму вимагає культурної значущості по-статі автора. Саме тому цитати видатних майстрів слова не лише стають культурним надбанням свого народу, але й сягають через мовні кордони і вкорінюються в дискурсивних практиках носіїв мови-приймача. Під впливом специфіки нового оточення такі цитати реалізують ептонімічні потенції до інтеграції в інший етнокультурний контекст, подальшого переосмислення, метафоризації, ре- та десемантизації.

Одним із світових класиків, який поряд з німецькими є автором значної кількості вживаних ептонімованих цитат, є Оскар Вайлд. Серед причин ептонімізації його цитат у результаті проведеного

дослідження з'ясовано соціокультурні (особливості рецепції постаті та творів автора в німецькомовному просторі), концептуальні (ключові концепти, представлені в цитатах) та адаптаційні чинники (особливості перекладу), які сприяють перетворенню вільних цитат мовою джерела на ептоніми мовою приймача.

Більш детальне з'ясування ознак ключових концептів запозичених ептонімів у подальшому дозволить пояснити механізми ептонімізації як процесу перетворення вільних цитат на висловлення з ознаками фразеологізації. Водночас, перспективи дослідження транслінгвальних адаптацій з позицій еколінгвістичного підходу включають залучення методик когнітивного перекладознавства з метою виявлення когнітивних механізмів текстопородження та текстосприйняття в перекладацькому екпросторі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бернацкая А.А. О трех аспектах экологии языка [Электронный ресурс] / А.А. Бернацкая // Вестник КрасГУ. – 2003. – № 4. – С. 32–38. – Режим доступа : <http://www.russian.slavica.org/article433.html> 2. Бесмельцева О.В. Язык и воспитание личности / О.В. Бесмельцева // Экология языка на перекрестке наук : 2-я международная научная конференция : в 2 ч. – Ч. 2. – Тюмень : Изд-во ТюмГУ, 2012. – С. 91–99. 3. Дядечко Л.П. Крылатые слова как объект лингвистического описания: история и современность / Л.П. Дядечко. – К. : Изд-во Киев. ун-та, 2002. – 293 с. 4. Как нарисовать портрет птицы : методология когнитивно-коммуникативного анализа языка : кол. монография / [Бондаренко Е.В., Мартынок А.П., Фролова И.Е., Шевченко И.С.]; под ред. И.С. Шевченко. – Х. : ХНУ имени В.Н. Каразина, 2017. – 246 с. 5. Кияк Т.Р. Теория і практика перекладу німецької мови / Т.Р. Кияк, А.М. Науменко, О.Д. Огуй. – Вінниця : Нова Книга, 2006. – 592 с. 6. Кушнина Л.В. Экология перевода: культура VS природа / Л.В. Кушнина, П.Р. Юзманов // Экология языка на перекрестке наук : материалы науч. конф. – Тюмень : ТюмГУ, 2010. – С. 39–45. 7. Оніщенко Н.А. Ептоніми як засіб формування комунікативної компетенції: когнітивно-дискурсивний підхід / Н.А. Оніщенко // Сучасні фундаментальні теорії та інноваційні практики навчання іноземної мови у вузі : кол. монографія / під ред. В.Г. Пасинок. – Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2013. – С. 191–218. 8. Скрябіна В.Б. Экология перекладу як

новый напрям / В.Б. Скрябіна // Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. – № 3. – 2015. – С. 245–249. 9. Федюченко Л.Г. Экологический аспект перевода: переводческая ошибка / Л.Г. Федюченко // Вестник Тюмен. гос. ун-та. – 2012. – № 1. – С. 97–102. 10. Blackledge A. Language ecology and language ideology / A. Blackledge // Encyclopedia of Language and Education / A. Creese, P. Martin, N.H. Hornberger (Eds.). – Volume 9: Ecology of Language, second ed. – Berlin : Springer Science+Business Media LLC, 2008. – P. 27–40. 11. Duden. Zitate und Aussprüche / Hrsg. Günther Drosdowski. – Bd. 12. – Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich : Dudenverlag, 1993. – 827 S. 12. Fill A. The ecolinguistics reader: language, ecology, and environment / A. Fill, P. Mühlhäusler. – New York, 2001. – 291 p. 13. Haugen E. The Ecology of Language / E. Haugen. – Stanford, CA : Stanford University Press, 1972. – P. 324–329. 14. Kenyon K. Oscar Wilde / K. Kenyon // British Heritage. – June 12, 2006. – Available at : <https://britishheritage.com/oscar-wilde/> 15. Kohlmayer R. Oscar Wilde in Deutschland und Österreich: Untersuchungen zur Rezeption der Komödie und zur Theorie der Bühnenübersetzung / R. Kohlmayer. – Tübingen : Niemeyer, 1996. – 452 S. 16. Steffensen S.V. Ecolinguistics: the state of the art and future horizons [Electronic resource] / S.V. Steffensen, A. Fill // Language Science. – 2013. – Available at : <http://dx.doi.org/10.1016/j.langsci.2013.08.003> 17. The Reception of Oscar Wilde in Europe / Ed. by S. Evangelista. – London : Bloomsbury Publishing, 2010. – 490 p. 18. Wer hat's gesagt: Karl Lagerfeld oder Oscar Wilde? Zwei Seelen, ein Gedanke [Electronic resource]. – Zugriff unter : <http://www.madame.de/karl-lagerfeld-zitate-794012.html>

ДЖЕРЕЛА

ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. 250.000 Zitate, Sprüche, Aphorismen und “Geflügelte Worte”. – Zugriff unter : <http://www.zitate.eu> 2. Über 12.000 Zitate und Sprüche für jede Gelegenheit. – Zugriff unter : <http://www.zitate.de> 3. Zitate online. – Zugriff unter : <http://www.zitate-online.de> 4. Zitate, Sprüche, Aphorismen. – Zugriff unter: <http://www.gutzitiert.net> 5. Zitate und Sprüche. – Zugriff unter : <http://www.zitate.net> 6. 250.000 Zitate, Sprüche, Aphorismen und “Geflügelte Worte”. – Zugriff unter : <http://www.zitate.eu>

REFERENCES

Bernackaya, A.A. (2003). O trekh aspektah ehkologii yazyka [Three aspects of language ecology]. *Vestnik KrasGU. – Krasnodar State Univ. Messenger*, 4, 32–38 (in Russian)

- Bessmel'ceva, O.V. (2012). Yazyk i vospitanie lichnosti [Language and personality development] *Ekologiya yazyka na perekrestke nauk: materialy 2-j mezhdunarodnoj nauchnoj konferencii: v 2 ch. CH. 2. [Language ecology in the cross-disciplinary aspect : Proc. 2nd Int. Symp, 2 vol, Vol. 2]* Tyumen', 91–99.
- Blackledge, A. (2008). Language ecology and language ideology. In: A. Creese, P. Martin, N.H. Hornberger (eds.). *Encyclopedia of Language and Education. Volume 9: Ecology of Language*. Berlin: Springer Science+Business Media LLC, pp. 27–40.
- Bondarenko, E.V., Martynjuk, A.P., Frolova, I.E., and Shevchenko, I.S. (2017). *Kak narisovat' portret pticy: metodologija kognitivno-kommunikativnogo analiza jazyka [How to paint the portrait of a bird: methodology of cognitive-communicative linguistic analysis]*. Kharkiv: KhNU imeni V.N. Karazina Publ.
- Drosdowski G. (ed.). (1993). *Duden. Zitate und Aussprüche* (Bd. 12). Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich: Dudenverlag.
- Dyadechko, L.P. (2002). *Krylatye slova kak ob'ekt lingvisticheskogo opisaniya: istoriya i sovremennost' [Winged words as an object of linguistic study: history and modernity]* Kiev: Kiev Univ. Publ.
- Evangelista, S. (ed.). (2010). *The Reception of Oscar Wilde in Europe*. London: Bloomsbury Publishing
- Fedyuchenko, L.G. (2012). Ekologicheskij aspekt perevoda: perevodcheskaya oshibka [Ecological aspect of translation: translation mistakes] *Vestnik Tyumenskogo gosudarstvennogo universiteta. – Tyumen' State Univ. Messenger, 1*, 97–102.
- Fill, A., and Mühlhäusler, P. (2001). *The ecolinguistics reader: language, ecology, and environment*. New York: Continuum
- Haugen, E. (1972). *The Ecology of Language*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Kenyon, K. (2006). *Oscar Wilde Facts*. Available at: [https:// britishheritage.com/oscar-wilde/](https://britishheritage.com/oscar-wilde/)
- Kohlmayer, R. (1996). *Oscar Wilde in Deutschland und Österreich: Untersuchungen zur Rezeption der Komödie und zur Theorie der Ähnenübersetzung*. Tübingen: Niemeyer.
- Kushnina, L.V. (2010). Ekologiya perevoda: kul'tura VS priroda [Ecology of translation: culture VS nature]. *Ekologiya yazyka na perekrestke nauk: materialy nauchnoj konferencii [Language ecology in the cross-disciplinary aspect : Proc. Symp.]*. Tyumen', 39–45.
- Ky'yak, T.R., Naumenko, A.M., and Oguj O.D. (2006). *Teoriya i prakty'ka perekladu nimecz'koyi movy' [Theory and practice of translation in German]*. Vinny'cya: Nova Kny'ga
- Onishhenko, N.A. (2013). Eptonimy' yak zasib formuvannya komunikaty'vnoyi kompetencyi: kognity'vno-dy'skursy'vny'j pidxid [Eponyms as a means of the formation of the FL communicative competence: the cognitive-discursive approach]. In: V.G. Pasy'nok (ed.) *Suchasni fundamental'ni teoriyi ta innovacijni prakty'ky' navchannya inozemnoyi movy' u vuzi [Modern fundamental theories and innovative practice of teaching FL at higher school]*. Kharkiv: KhNU imeni V.N. Karazina Publ., pp. 191–218.
- Skryabina, V.B. (2015). Ekologiya perekladu yak novy'j napryam [Ecology of translation as a new trend] *Naukovy'j visny'k DDPU imeni I. Franka – Scientific Messenger of I. Franko State Ped. Univ., 3*, 245–249.
- Steffensen, S.V. and Fill, A. (2013). Ecolinguistics: the state of the art and future horizons. *Language Science*. Available at: <http://dx.doi.org/10.1016/j.langsci.2013.08.003>
- Über 12.000 Zitate und Sprüche für jede Gelegenheit. (n.d.). Available at: <http://www.zitate.de>
- Wer hat's gesagt: Karl Lagerfeld oder Oscar Wilde? Zwei Seelen, ein Gedanke. (n.d.). Available at: <http://www.madame.de/karl-lagerfeld-zitate-794012.html>
- Zitate online. (n.d.). Available at: <http://www.zitate-online.de>
- Zitate und Sprüche. (n.d.). Available at: <http://www.zitate.net>
- Zitate, Sprüche, Aphorismen. (n.d.). Available at: <http://www.gutzitiert.net>